

Araştırma İş Birliğinin Nedenleri, Başarısını Etkileyen Unsurlar ve Dezavantajları

Reasons, Success Factors and Disadvantages of Research Collaboration

Dilek Erdoğan , Sabiha Annaç Göv

Gaziantep Üniversitesi, Havaçılık ve Uzay Bilimleri Fakültesi, Havaçılık Yönetimi Bölümü, Gaziantep

Özet

Son yıllarda uluslararası ve ulusal alanyazında hem ortak yazarlı çalışmaların sayısının hem de yayın başına düşen yazar sayısının arttığı görülmektedir. Ortak yazarlı yayınlar akademisyenler arasında gönüllü olarak kurulan araştırma iş birliklerinin sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bu çalışmada akademisyenlerin görüşleri doğrultusunda akademisyenleri araştırma iş birliğine yönelten nedenlerin, araştırma iş birliğinin başarısını etkileyen unsurların ve akademisyenler tarafından iş birliğinin algılanan dezavantajlarının ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu amaçla nitel bir araştırma gerçekleştirilmiş olup, farklı disiplinlerde çalışan ve farklı unvanlara sahip olan 10 akademisyen ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşme verilerinin analizi sonucunda iş birliğine girme nedenleri arasında yayınların kalitesini artırmak, öğrenme ve gelişme sağlamak, sosyal ilişkileri geliştirmek, uzmanlık bilgisine ve kaynaklara erişmek katılımcılar tarafından en çok vurgulanan nedenler olarak ortaya çıkmıştır. Araştırma partnerinin dürüst ve güvenilir olması, tarafların sorumluluklarını yerine getirmesi, kişiler arası uyum, iş planı ve takvimine uyulması gibi unsurlar iş birliğinin başarısını etkilediği düşünülen unsurlardan başlıcalarıdır. Ortak yazarlı çalışmalara yapılan katkının inandırıcılığının düşük olması, kazanılacak puanın yazar sayısına bölünmesi, ortak yazarlı çalışmalarda bireysel başarıyı kanıtlayamamak, iş birliği partneriyle yaşanan problemler gibi unsurlar araştırma iş birliğinin algılanan dezavantajları olarak ortaya çıkmıştır.

Anahtar sözcükler: Akademik araştırma, akademik yayın kalitesi, araştırma iş birliği, araştırma partneri, ortak yazarlık.

Son yıllarda özellikle 2000'li yıllardan sonra gerek yabancı alanyazında gerekse yerel alanyazında hem ortak yazarlı çalışmaların sayısının hem de yayın başına düşen yazar sayısının arttığı gözlemlenmiştir. Ductor (2015) araştırmasının sonuçlarına göre Econlit veri tabanında taranan dergilerde ortak yazarlılığın 1970'li yıllarda %24.7 iken 2000'li yıllarda %52 ve 2011 yılında %62.7 olduğu görülmüştür (akt. Sayhan-Tunçay ve Sürvegil-Dalkılıç, 2017). Atıf dizinlerinde Türkiye adresli bilimsel yayınlarının sosyal ağ analizi yöntemiyle değerlendirildiği kapsamlı bir araştırmanın sonuçlarına göre ise

Abstract

In recent years, the number of both co-authored publications and authors per publication in the national and international literature has increased. Co-authored publications are a result of voluntary research collaboration among academics. This study aims to investigate the reasons for research collaboration, the factors affecting the success of research collaboration, and the disadvantages of the collaboration perceived by researchers. For this purpose, qualitative research was conducted, and interviews were conducted with ten academics with different titles working in different disciplines. Among the reasons for collaboration, the most frequently reported reasons were increasing the quality of publications, ensuring learning and development, improving social relations, expertise, and access to resources. Factors such as being honest and trustworthy of the research partner, fulfilling the responsibilities of the parties, interpersonal harmony, complying with the business plan and calendar are among the factors considered to affect the success of the collaboration. Some of the perceived disadvantages of research collaboration are the low reliability of the contribution to multi-author studies, the division of academic achievement score by the number of authors, the difficulty of proving individual achievement in co-authored studies, and problems related to the research partner.

Keywords: Academic research, co-authorship, quality of academic research, research collaboration, research partner.

Türkiye adresli yayınlarda 1970 yılında yayın sayısı başına düşen yazar sayısı 1 iken, 1980 yılında 2, 1990 yılında 3, 2009 yılında 4 olduğu görülmüştür. Yine aynı araştırmanın sonuçlarına göre 1970–1979 yılları arasında çok yazarlı yayın oranının %60, 1980–1989 yılları arasında %71, 1990–1999 yılları arasında %86, 2000–2009 yılları arasında %89 olduğu görülmüştür (Al, Sezen ve Soydal, 2012b). Araştırmalar göstermektedir ki gerek uluslararası alanyazında gerek ulusal alanyazında ortak yazarlı çalışmaların oranı artmaktadır. Ortak yazarlı çalışmaların sayısındaki artış akademisyenlerin iş birliğine gittikçe daha

İletişim / Correspondence:

Dr. Öğr. Üyesi Dilek Erdoğan
Gaziantep Üniversitesi, Havaçılık ve
Uzay Bilimleri Fakültesi, Üniversite
Bulvarı 27310 Şehitkamil, Gaziantep
e-posta: dilekerdogan@gantep.edu.tr

Yükseköğretim Dergisi / Journal of Higher Education (Turkey), 11(3), 734–747. © 2021 Deomed

Geliş tarihi / Received: Ocak / January 13, 2020; Kabul tarihi / Accepted: Şubat / February 16, 2021

Bu makalenin atıf künyesi / How to cite this article: Erdoğan, D., & Annaç Göv, S. (2021). Araştırma iş birliğinin nedenleri, başarısını etkileyen unsurlar ve dezavantajları. *Yükseköğretim Dergisi*, 11(3), 734–747. doi:10.2399/lyod.21.673495

ORCID ID: D. Erdoğan 0000-0002-2079-777X; S. Annaç Göv 0000-0001-7601-559X

fazla yöneldiklerini göstermektedir. Ortak yazarlı çalışmaların artmasından dolayı araştırmacılar tarafından araştırma iş birliğinin arkasında yatan mekanizmalar merak konusu olmuş ve farklı disiplinlerde çalışan akademisyenler tarafından akademik iş birliği konuları ilgi görmeye ve yoğun bir şekilde çalışılmaya başlanmıştır (Melin, 2000).

Araştırma iş birliği kavramı “iş birliği” kavramına dayanmaktadır. İş birliği, “bilgi paylaşımı veya belirli bir amaca ulaşmak için farklı ilgi alanlarının veya insanların bir araya gelmesi” olarak tanımlanmakta, araştırma iş birliği ise iş birliğinin özel bir formu olarak görülmektedir (Amabile vd., 2001, s. 419).

Araştırma iş birliği aynı kurumdan, farklı kurumlardan hatta farklı ülkelerin farklı kurumlarından bir araya gelen bireyler arasında gerçekleşebilmektedir. Benzer şekilde araştırma iş birliği aynı disiplinlerde çalışan araştırmacılar arasında olduğu gibi farklı disiplinlerde çalışan araştırmacılar arasında da gerçekleşebilmektedir (Bukvova, 2010). Araştırma iş birliği tamamen bireyler arasında gerçekleşen bir eylem olabileceği gibi kurumlar arasında örgütsel düzeyde de oluşabilmektedir. Bu araştırmada araştırma iş birliği, bireyler yani bilimsel topluluğa dahil olan akademisyenler arasında gerçekleşen bir eylem olarak ele alınmıştır. Wagner ve Leydesdorff'a (2005, s. 1609) göre bilimsel bir topluluk, ortakların seçilmesi veya araştırma yerinin belirlenmesi gibi konuların bireylerin kişisel tercihlerine bağlı olduğu kendi kendini düzenleyen bir sistemdir. Bu nedenle akademisyenler tarafından araştırma iş birliğine girecekleri kişilerin seçimi bireysel ve gönüllü bir tercih olarak görülmektedir. Bu açıklamalardan hareketle araştırma iş birliği, ortak bir hedefe ulaşmak için (makale, bildiri, araştırma projesi vb. üretmek gibi) birlikte çalışan, mesafe olarak birbirlerine yakın veya uzak olan, aynı kurumda veya farklı kurumlarda çalışan, aynı veya farklı disiplinlerde çalışan iki veya daha fazla kişi arasında gönüllü olarak gerçekleşen bir etkileşim olarak tanımlanabilir.

Araştırma iş birliğini bir süreç olarak ele aldığımızda 4 aşaması bulunmaktadır: 1. Aşama kuruluş aşamasıdır, bu aşamada araştırmacılar iş birliğine girmenin nedenlerine odaklanırlar. 2. Aşama projeyi netleştirme aşamasıdır. Bu aşamada araştırmacılar bir araya gelerek araştırmanın planını ve ön hazırlıklarını yaparlar. Projenin süresi, kapsamı, gereken ortak sayısı, iş bölümü ve iş birliğiyle ilgili hedeflerin neler olduğu netleştirilir. 3. Aşama araştırmanın uygulanma aşamasıdır. Bu aşamada iş birliği içerisindeki bireylerin rolleri önem arz etmektedir. Örneğin bir doktora öğrencisi ile bir öğretim üyesi (belki danışmanı) arasındaki ilişkide öğretim üyesi mentör rolünü üstlenecektir. Alternatif olarak, benzer kariyer aşamasındaki iş birliği ortakları, araştırmayı yürütmek için daha eşit sorumluluk içeren bir yaklaşım izleyecektir. 4. Aşama ise araştırmanın sonuçlarının ortaya çıkarıldığı, araştırmanın tamamlanma yani araştırmanın çıktısının ortaya konulması aşamasıdır (Sargent ve

Waters, 2004; Sonnenwald, 2007). Araştırma iş birliğinin tek çıktısı genellikle ortaya çıkan akademik yayınlar olarak görülse de iş birliğinin tek çıktısı üretilen yayınlar değildir. Sargent ve Waters'e (2004) göre araştırma iş birliği sonucunda üç çıktıya ulaşılmaktadır. Bunlar nesnel sonuçlar (yayınlar, raporlar ve sunumlar), öznel sonuçlar (iş birlikçi deneyimden memnuniyet, gelişmiş öz yeterlik ve kendine güven) ve ortaklardan öğrenmedir. Öğrenme; iş birliği içerisindeki diğer araştırmacıdan konu ile ilgili edinilen bilgiler, analiz süreci veya araştırma süreci ile öğrenilen her şey olarak genişletilebilir. Araştırma iş birliğinin başarısı değerlendirilirken sadece iş birliğinin nesnel sonuçlarına değil diğer çıktılara da bakılarak değerlendirme yapılması daha uygun olacaktır.

Alanyazında araştırma iş birliğinin doğru bir şekilde nasıl ölçüleceğine ilişkin bir uzlaşma bulunmamaktadır (Laudel, 2002). Araştırmacılar arasındaki telefon görüşmeleri, uluslararası uçuşlar veya artan e-posta kullanımı denenilen göstergelerdir ancak en yaygın olarak kullanılan ölçüm ortak yazarlılıktır. Ortak yazarlılık iş birliğinin doğrudan ölçülebilir bir göstergesi olarak kabul görmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki araştırma iş birliği her zaman ortak yazarlı bir yayınla sonuçlanmayabilir. İş birliği sonucunda yalnızca öznel veya öğrenmeye ilişkin çıktılara da ulaşılabilir. Örneğin iş birliği içerisindeki kişiler kişisel etkileşimlerini artırarak sosyal sermayelerini artırabilirler. Araştırmaya katkısı olan bir bireyin ismine her zaman yayında yer verilmeyebilir; bu da iş birliğinin her zaman yaygın ile sonuçlanmadığının bir diğer kanıtıdır (Melin, 2000; Sayhan-Tunçay ve Sürgevil-Dalkılıç, 2017).

Araştırmacılar birçok farklı nedenle diğer araştırmacılarla iş birliğine yönelmektedirler. Bu nedenlerin başlıcaları uzmanlık bilgisine erişmek, araştırmanın gerektirdiği araç ve gereçlere ulaşmak, çalışılan konunun disiplinlerarası olması, farklı disiplinlerle fikir alışverişinde bulunmak, yeni yetenekler kazanmak, üretkenliği artırmak, daha kaliteli yayınlar üretmek, araştırma fonlarına erişmek, sosyal sermayeyi artırmak, prestij ve ün kazanmak, sosyal etkileşimi artırmak ve kurumsal politikalar olarak sıralanabilir (Bukvova, 2010; Katz ve Martin, 1997; Melin, 2000; Sargent ve Waters, 2004; Sonnenwald, 2007). Sargent ve Waters (2004) araştırmacıları iş birliğine yönelten nedenleri araçsal ve içsel faktörler olarak iki kategoride sınıflandırmıştır. Onlara göre araştırmacıların araçsal motivasyonu, kaynaklara ve özel ekipmanlara erişim gibi kaynak temelli gereklere. Özel becerilere, bilgilere, benzersiz verilere erişmek araçsal gereklere bazılarının. İçsel motivasyon kaynakları ise verimliliği artırmak veya kişisel kazanımlarda bulunmak gibi bireysel tercih ve seçimlerle ilgilidir. İçsel motivasyon kaynaklarına başka biriyle çalışmaktan duyulan keyif, uzun vadeli arkadaşlıklar kurmak gibi nedenler örnek olarak gösterilebilir.

Yapılan her araştırma iş birliği hedeflenen sonuçlara ulaşmamakta veya süreç içerisinde iş birliği içerisindeki araştırmacılar farklı problemlerle karşılaşabilmektedirler. Araştırma iş birliğinin başarısını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Alanyazında; takımlarının büyüklüğü, takımındaki bireylerin niteliği, kişilerarası iletişim, kişilerarası güven, koordinasyon ve planlamanın etkinliği, mekânsal mesafe, kişisel özellikler, liderlik, iş birliği sonucunda elde edilecek çıktıdan kazanılacak puan gibi unsurların araştırma iş birliğinin başarısını etkilediği vurgulanmaktadır (Amabile vd., 2001; Kartz ve Martin, 1997; Melin, 2000; Sargent ve Waters, 2004; Stokols, Misra, Moser, Hall ve Taylor, 2008). Amabile ve diğerlerinin (2001) araştırma iş birliğinin başarı unsurlarına odaklandıkları çalışmasına göre iş birlikçi takım özellikleri, iş birlikçi çevre ve iş birlikçi süreçler iş birliğinin başarısını etkilemektedir. Onlara göre araştırmacıların proje konusu ile ilgili yetenek ve bilgileri, iş birliği yetenekleri, davranışları ve araştırma motivasyonları, problem çözme tarzlarının uyumluluğu iş birlikçi takım özelliklerinden önemli olarak ortaya çıkanlardır. İş birlikçi çevre araştırmacıların kurumlarının veya ülke politikalarının iş birliğine teşvik etmesiyle ilgilidir. İş birlikçi süreç ise iş birliği üyelerinin yeteneklerinin doğru kullanımı, araştırma sürecinin doğru planlanması gibi unsurlardan etkilenmektedir.

Araştırma iş birliğinin araştırmacılara sağladığı avantajların yanı sıra araştırmacıları iş birliği yapmaktan uzaklaştıran birtakım dezavantajları da bulunmaktadır. Özellikle akademik araştırmalarda yazarların sorumluluğunun belirlenmesi ve katkılarının belirlenmesinde belirsizliklerin yüksek olması araştırmacılar arasında problemlere neden olmaktadır (Heinze ve Kuhlmann, 2008). Araştırma iş birliği yapılmasının temel nedenlerinden biri yayın kalitesini artırmaktır ancak araştırmadaki aksaklıklar veya hatalar için yazarların hesap verebilirliği yani aldığı sorumluluk azaldığı için bu durum yayın kalitesinin düşmesine neden olabilmektedir. İş birliğine dayalı ortak yazarlı çalışmaların bir diğer dezavantajı da yüksek koordinasyon maliyetlerinin ortaya çıkmasıdır (Bukvova, 2010; Cummings ve Kiesler, 2007). Konunun belirlenmesi, çalışma planının oluşturulması, çalışmanın yürütülmesi, tüm bu süreçlerde karşı taraf ile iletişim halinde olunması ve karşı tarafı ikna çabası gerektirmektedir. Bu da bireysel çalışmaya nazaran daha fazla zaman harcanmasını gerektirmektedir. Her ne kadar iletişim teknolojileri gelişmiş olsa da iş birliği içerisindeki bireylerin mesafe olarak birbirlerine uzak olması da çalışma için harcanan zamanı ve maliyetleri artırabilmektedir. Bunun yanı sıra iş birliği içerisindeki birey sayısı ne kadar fazla olursa bireylerin ortak karara varmaları, aralarındaki ilişkiyi yönetmeleri zorlaşmakta bu da iş birliği sürecini olumsuz yönde etkilemektedir (Jeong, Choi ve Kim, 2011; Katz ve Martin, 1997).

Çevrimiçi bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerin uluslararası iş birlikleri için bir kısıt olarak kabul edilen fiziksel uzaklık sorununu ortadan kaldırmasıyla özellikle 2000'li yıllardan sonra uluslararası akademik iş birliklerinde bir artış görülmüştür. Uluslararası iş birlikleri araştırmacıların yeni araştırma yetenekleri kazanmalarını ve yenilikçi araştırma yöntemlerine ulaşmalarını kolaylaştırmaktadır. Uluslararası iş birlikleri aracılığıyla araştırmacıların farklı kültürlerden araştırmacılarla tanışarak dünyaya farklı bir pencereden bakabilecekleri, iş birliklerinin araştırmacıların ufku genişleteceği ve araştırmacılara hem profesyonel hem de kişisel ağlar sağlayacağı ifade edilmektedir (King, 2009). Alanyazında dil, kültür, uzaklık, tarih, politik ve ekonomik faktörler uluslararası iş birliklerinin başarısını etkileyen unsurlar olarak ortaya çıkmaktadır (Sasaki, Kajikawa, Fujisue ve Sakata, 2010). Özellikle uluslararası iş birliklerinde kültürel çeşitliliğin etkisi araştırmacılar tarafından sıklıkla çalışılan bir konu olmuştur. Uluslararası akademik iş birliklerinde çeşitliliğin yeni anlayışlar ve bakış açıları için potansiyel bir kaynak olduğu iddia edilmekle birlikte, uluslararası iş birliği üzerine yapılan birçok araştırmada genel argüman, çeşitliliğin akademisyenler arasında ortak anlaşma noktasına varılması ve birbirinden öğrenmeyi kısıtlayan bir unsur olduğu yönündedir (Akkerman, Admiraal, Simons ve Niessen, 2006).

Alanyazında araştırma iş birliğine odaklanan çalışmalar konuya makro ve mikro düzeyde yaklaşmaktadırlar. Makro düzeyde yapılan çalışmalar iş birliğini veya ortak yazarlılığı sayısal veriler üzerinden değerlendirmeye çalışmakta, iş birliğinin arkasında yatan mikro mekanizmalara değinmemektedirler. Makro düzeyde yapılan araştırmalarda sosyal ağ analizleri aracılığıyla bibliyometrik yöntemler sıklıkla kullanılmaktadır. Bibliyometrik yöntemlerin kullanıldığı bu araştırmalarda sosyal ağ haritaları ortaya konularak, araştırmacılar arasındaki ilişkiler ve ilişkilerin yoğunluğunun ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır (Hou, Kretschmer ve Liu, 2007; Newman, 2004; Wagner ve Leydesdorff, 2005). Uluslararası yazarlı çalışmaların atf sayısı, farklı ülkelerde yaşayan araştırmacıların ortak yayınlarının istatistiği (Luukkonen, Tijssen, Persson ve Sivertsen, 1993), cinsiyetin iş birlikçi araştırmalardaki rolü (Bozeman ve Gaughan, 2011) gibi konulara odaklanan araştırmalar, araştırma iş birliği konusuna makro yaklaşan araştırmalara örnek olarak gösterilebilir. Araştırma iş birliği konularına mikro düzeyde yaklaşan araştırmalar, araştırma iş birliğini kişiler arası bir süreç olarak değerlendirmektedirler. Araştırma iş birliğinin mikro boyutuna odaklanan araştırmalardan Sargent ve Waters (2004) akademik araştırma iş birliği için kavramsal bir çerçeve önermişlerdir. Onların önerdiği çerçeve iş birliği sürecini, takım üyeleri arasındaki ilişki sürecini ve iş birliğini etkileyen bağlamsal faktörleri içermektedir. Stokols ve diğerleri (2005) ise araştırma iş birliğine yönelik daha kapsamlı bir kavramsal çerçeve önermiş-

lerdir. Onların çerçevesi araştırmacının iş birliğine bakışımı etkileyen öncü durumları (kişinin daha önceki tecrübeleri, sosyal çevrenin ve çalışılan kurumun etkisi gibi), aktif iş birliği sürecini ve araştırma ürünlerini ve çıktılarını kapsamaktadır. Melin (2000) tarafından karma araştırma yöntemleri kullanılarak, öncelikle 7 akademisyenle görüşme, ardından 195 anket ile İsviçre’de araştırmacıları iş birliğine yönelten nedenler ve iş birliğinin faydaları araştırılmıştır. Onun araştırmasının sonuçlarına göre araştırmacıları iş birliğine yönelten nedenlerin başında araştırma ortağının teknik bilgisinden ve uzmanlığından faydalanmak gelirken bunu sırasıyla ortak yazarın veri ve ekipmanını kullanmak, araştırma yöntemlerini geliştirmek, sosyal nedenler (eski arkadaşlık ilişkisi, yakınlık vb.) ve öğrenci-hoca ilişkisi takip etmektedir. Araştırma iş birliği sonucunda ulaşılan faydalar ise sırasıyla bilginin artırılması, daha kaliteli bilimsel yayınların üretilmesi, yeni farklı fikirlerin ortaya çıkması ve gelecek araştırmalar için bağlantıların oluşması olarak belirtilmiştir. Muriithi, Horner, Pemberton ve Wao (2018) karma araştırma yöntemlerini kullanarak Kenya üniversitelerinde araştırma iş birliğini etkileyen unsurları araştırmışlardır. Çalışmanın sonucuna göre araştırmacıların ortak seçiminde sosya-kültürel faktörler (arkadaşlık, ün, milliyet, önceki ilişkiden duyulan memnuniyet, kurumsal kimlik), bilgi ve kaynak temelli faktörler (fonlara erişim, özel ekipmanlara erişim, iş arkadaşlarına mentörlük, ortağın özel yetenek ve uzmanlığından faydalanmak) ve hedef odaklı faktörler (ortak amaçları paylaşmak, güçlü iş etiği) etkili olmaktadır. Aynı araştırmacının sonuçlarına göre, araştırma iş birliği sürecinde araştırmacılar sosyo-kültürel kaynaklı problemlerle (bilgi güvenliği sorunları, intihal, araştırma etiğinin olmaması, şeffaflık, güven sorunu), yönetim ve kontrol problemleriyle (ortakların yaptıkları işler arasındaki koordinasyon eksikliği, işlerin zamanında teslim edilmemesi, rollerin net belirlenmemesi, liderlik ve kontrol eksikliği, ekip içindeki ortakların uzmanlıklarının yetersiz olması, maddi kaynakların doğru yönetilememesi) ve kaynakların varlığına ilişkin problemlerle (maddi kaynak yetersizliği, kaynaklara ulaşmakta ki bürokratik süreçler) karşılaşmaktadırlar.

Yerel alanyazında araştırma iş birliği konularına doğrudan veya alt araştırma sorusu olarak odaklanan makro açıdan konunun ele alındığı çalışmalar bulunmaktadır. Al (2005) tarafından 1975 ile 2002 arasında SSCI veri tabanında yer alan Türkiye adresli yayınlar incelenmiştir. Toplamda incelenen 2818 yayının %43’ünün tek yazarlı, %28’inin iki yazarlı, %29’unun da üç ve daha fazla yazarlı olduğu görülmüştür. Ayrıca yıllara göre değişim incelendiğinde 1975 yılında yayın başına düşen yazar sayısı 1.6 iken 2002 yılında bu sayı 2.8’e çıkmıştır. Araştırmanın sonucu, sosyal bilimler alanında Türkiye kaynaklı ortak yazarlı çalışmaların oranı ve yayın başına düşen yazar sayısının yıllar geçtikçe arttığını göstermektedir. Al, Sezen ve Soydal (2012a)

tarafından Hacettepe Üniversitesi’nin 1968–2009 yılları arasında atf dizinlerine giren yayınları sosyal ağ analizi yöntemiyle incelenmiştir. Ortak yazarlı yayın yapma eğilimi, yıllara göre yazar sayısındaki değişim, en sık iş birliği yapılan kurumlar, ortak yazarların yaşadıkları ülkelerin ortaya çıkarılması bu çalışmanın araştırma iş birliği konusu ile ilgili alt araştırma sorularıdır. Araştırma sonucuna göre değerlendirilen yayınların yalnızca %7’sinin tek yazarlı olduğu görülmüştür. Bunun yanı sıra iş birliği yapılan araştırmacıların çoğunluğunun kurum dışından olduğu ve tüm yayınların %17’sinin yurtdışında bulunan araştırmacılarla gerçekleştirildiği bulgusuna ulaşılmıştır. Türkiye’nin atf dizinlerindeki yayınlarını değerlendirmek amacıyla daha kapsamlı bir araştırma Al, Sezen ve Soydal (2012b) tarafından gerçekleştirilmiştir. Web of Science’a ait Science Citation Index Expanded, Social Sciences Citation Index ve Arts & Humanities Citation Index veri tabanlarındaki Türkiye kaynaklı yayınlar bibliyometrik özellikleri açısından değerlendirilmiştir. Bu yayınlardaki yazar sayısının ve bilimsel iş birliğinin ortaya çıkarılması çalışmanın alt amaçlarından biridir. Araştırmanın sonuçlarına göre 1970’li yıllarda ortak yazarlı çalışmaların oranı %60 iken 2000’li yıllarda bu oran %89’a kadar yükselmiştir. Türkiye’deki araştırmacıların 160 farklı ülkedeki araştırmacılarla iş birliği yaparak ortak yayın çıkardığı ve en fazla iş birliği yapılan ülkenin Amerika Birleşik Devletleri olduğu görülmüştür. Bu araştırmada kurumlar arasındaki iş birliği de incelenmiş olup, coğrafi olarak birbirine daha yakın kurumlar arasında daha fazla iş birliği olduğu görülmüştür. Araştırma iş birliği konularını makro açıdan belli bir disiplin çerçevesinde araştıran çalışmalar da bulunmaktadır. Örneğin Pekdemir, Sözüer, Yaşlıoğlu ve Ceran (2016) tarafından 2005–2014 yılları arasında Yönetim ve Organizasyon alanında yapılmış 147 çalışma bibliyometrik yöntem kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda tüm yayınlar içerisinde en çok üç yazarlı (55 yayın) ve iki yazarlı (42) yayınların yer aldığı görülmüştür. Ulaşılan bir diğer bulgu da yayınların %59’unun aynı disiplinde çalışan araştırmacılarla, %29’unun ise farklı disiplinlerde çalışan araştırmacılarla gerçekleştirildiğidir.

Yerel alanyazında araştırma iş birliğini ortak yazarlılık olarak ele alıp konuyu makro açıdan değerlendiren çalışmaların mikro çalışmalara göre daha fazla olduğu görülmektedir. Yerel alanyazında araştırma iş birliğini kişiler arası bir süreç olarak ele alıp mikro düzeyde iş birliğinin arkasında yatan mekanizmalara odaklanan çalışma oldukça az sayıdadır. Keşfedici veya nicel yöntemlerle araştırma iş birliğinin arkasında yatan mekanizmaları ortaya çıkarmaya çalışan bir araştırmaya rastlanmamıştır ancak Tuncay ve Dalkılıç (2017) yönetim ve organizasyon alanında ortak yazarlılık konusuna odaklanarak araştırma iş birliği ve ortak yazarlılık konusunda derinlemesine kavramsal bir çalışma yapmışlardır. Çalışmalarında iş bir-

liği ve ortak yazarlılık kavramları arasındaki farklılık, ortak yazarlığın nedenleri ve sonuçlarına yönelik kapsamlı açıklamalar sunmuşlardır.

Yerel alanyazında araştırma iş birliği konusuna mikro açıdan yaklaşan çalışmaların yetersizliği alanyazında bir boşluk olduğuna işaret etmektedir. Araştırma iş birliği bireyler arasında gerçekleşen bir faaliyettir ve kişilerin iş birliğine dahil olmasında ve iş birliğinin başarısında bireysel faktörler, akademik amaçlar, buldukları sosyal bağlam ve kurumsal kültür gibi birçok faktör etkili olabilmektedir. Dolayısıyla araştırma iş birliğinin arkasında yatan mekanizmaların ortaya çıkarılmasının önem arz edeceği düşünülmektedir. Bu nedenle bu çalışmada iş birliği konusuna mikro seviyede yaklaşılarak keşfedici bir çalışmayla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- Araştırma iş birliği yapma nedenleri nelerdir?
- Araştırma iş birliğinin başarısını etkileyen unsurlar nelerdir?
- Araştırma iş birliğinin dezavantajları nelerdir?

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Bu araştırma nitel araştırma yöntemi ve fenomenoloji deseniyle gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yöntemleri sayısal ve genellenebilir sonuçlara ulaşmaktan ziyade konuya ilişkin derinlemesine veri toplanmasına ve yorumlayıcı bir bakışla bu verilerin analiz edilebilmesine imkân sağlamaktadır (Creswell, 2015, s. 48). Fenomenolojik desende yürütülen araştırmalar, bireylerin bizzat deneyimlediği herhangi bir olguya ilişkin yorumlarına yakından bakarak, bu olguyu nasıl anlamlandırdıklarını ortaya koymayı amaçlamaktadır (Creswell, 2007). Bu çalışmada akademisyenlerin deneyimlemiş oldukları araştırma iş birliklerini nasıl anlamlandırdıklarına odaklanıldığından fenomenoloji deseni kullanılması uygun bulunmuştur. Bu bağlamda araştırma iş birliğine dahil olmuş akademisyenleri araştırma iş birliğine yönelten nedenler, iş birliğinin başarısını etkileyen unsurlar ve algıladıkları dezavantajlar kendi açıklamalarına dayalı olarak ortaya konmaya çalışılmıştır.

Araştırmanın Katılımcıları

Araştırmanın katılımcılarını Gaziantep Üniversitesinde görev yapmakta olan ve gönüllü olarak çalışmaya katılmayı kabul etmiş 10 akademisyen oluşturmaktadır. Katılımcılar amaçlı örneklem yöntemlerinden kolay ulaşılabilirlik ve maksimum çeşitlilik yöntemi esas alınarak seçilmiştir. Araştırmanın katılımcıları kolayca ulaşılabilir oldukları için bu çalışmanın yazarlarının görev yaptıkları üniversitede çalışan akademisyenlerden seçilmiştir. Maksimum çeşitlilik örnekleme ile birbirinden fark-

lı olan olgulara, farklı paydaşların deneyimlerine ulaşılması ve farklı bakış açılarının yansıtılması amaçlanmaktadır (Yağar ve Dökme, 2018). Bu çalışmada maksimum çeşitlilik sağlamak amacıyla farklı akademik unvanlardaki ve farklı disiplinlerdeki akademisyenlerin katılımcı grubuna dahil edilmesine özen gösterilmiştir. Nitel araştırmalarda katılımcı sayısının kaç kişi olacağı araştırmanın amacına ve kaynaklara göre farklılık gösterebilmektedir. Bu tip araştırmalarda katılımcı sayısının belirlenmesinin zor olmasından dolayı, bu çalışmada araştırma verileri doyumluğa ulaşmaya kadar farklı katılımcılarla görüşmeler yapılmaya devam edilmiştir. Doygunluk, katılımcılardan herhangi bir farklı veri elde edilmeyene kadar yeni katılımcıların çalışmaya dahil edilmesidir (Gentles, Charles, Ploeg ve McKibbin, 2012'den akt. Yağar ve Dökme, 2018). Araştırma verilerinin doyumluğa ulaştığını anlayabilmek amacıyla ilk görüşmeden itibaren veriler analiz edilmeye başlanmış, aynı kodlar tekrar etmeye başladığında daha fazla akademisyenin çalışmaya dahil edilmesine gerek olmadığı kanaatine varılmıştır. Katılımcıların gizliliğini korumak amacıyla metin içerisindeki veriler her katılımcıya ayrı bir kod verilerek sunulmuştur. Araştırmanın katılımcılarına ilişkin özellikler Tablo 1'de verilmiştir. Katılımcıların 5'i kadın, 5'i erkek; 2'si profesör, 2'si doçent, 5'i doktor öğretim üyesi ve 1'i araştırma görevlisidir. Turizm, finans, eğitim, mühendislik, halk sağlığı, işletme, spor bilimleri, veterinerlik, hukuk ve tıp olmak üzere her katılımcının çalışma alanı farklılık göstermektedir.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri katılımcılarla yüz yüze yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşmenin doğası gereği önceden açık uçlu soruların olduğu bir görüşme formu hazırlanmıştır, ancak görüşmeler esnasında bu sorular görüşmenin akışına göre farklı sıralarda veya farklı

■ Tablo 1. Katılımcıların özellikleri.

Kod isim	Cinsiyet	Unvan	Çalıştığı disiplin
K1	Kadın	Dr. Öğretim Üyesi	Turizm
K2	Erkek	Doçent	Finans
K3	Kadın	Dr. Öğretim Üyesi	Eğitim
K4	Kadın	Profesör	Mühendislik
K5	Kadın	Dr. Öğretim Üyesi	Halk Sağlığı
K6	Kadın	Araştırma Görevlisi	İşletme
K7	Erkek	Dr. Öğretim Üyesi	Spor Bilimleri
K8	Erkek	Profesör	Veterinerlik
K9	Erkek	Dr. Öğretim Üyesi	Hukuk
K10	Erkek	Doçent	Tıp

şekillerde sorulmuş hatta bazı görüşmeler esnasında katılımcıdan daha derinlemesine bilgi almak amacıyla ilave sorular sorulmuştur. Bu özelliklerinden dolayı yarı yapılandırılmış görüşme araştırmacılara esneklik sağlamaktadır (Hays ve Singh, 2012, s. 239). Görüşmelere başlanmadan önce tüm katılımcılardan ses kaydı yapılabilmesi için onay alınmış ve tüm görüşmeler ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Daha sonra görüşmelerin transkriptleri alınarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Görüşmelerin tamamı 01.10.2019 – 30.10.2019 tarih aralığında gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler katılımcıların kendi ofislerinde yapılmış ve 20 dakika ile 55 dakika aralığında sürmüştür.

Verilerin Analizi

Verilerin analiz edilmesinde nitel analiz yöntemlerinden içerik analizi uygulanmıştır. İçerik analizi nitel veri analizi programlarından biri olan MAXQDA programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Bu amaçla toplanan verilerin önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde düzenlenmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 227). Bu kapsamda araştırmada cevap aranan 3 soru (araştırma iş birliği yapma nedenleri, araştırma iş birliği başarısını etkileyen unsurlar ve araştırma iş birliğinin dezavantajları) tema olarak belirlenmiştir. Veri analizinin 1. turunda veriler satır satır okunarak temaların altında yer alacak olası tüm kodlar belirlenmiştir. Önceden kodlanan verinin anlamının farklı bir zamanda aynı kodla kodlanan veriden anlam olarak farklılık taşıması olan tanımsal kayma sorunu yaşanmaması için belirlenen kodların tanımlamaları yapılmıştır (Glesne, 2012, s. 268). 2. tur kodlama sürecinde, 1. turda belirlenmiş kodları belirleyen referanslar (katılımcıların doğrudan aktarmaları) tek tek okunmuş bazı kodlar silinmiş, birleştirilmiş veya farklı bir temanın altında yer verilmiştir. 3. turda ise 1. araştırmacı tarafından belirlenen tema/kod tablosu ve içerikleri 2. araştırmacı tarafından okunmuştur. 2 araştırmacı arasında görüş ayrılığı olan kodlar tekrar incelenerek fikir birliğine varılmış ve temaların altında yer alacak nihai kodlara karar verilmiştir.

Araştırmanın Geçerlik ve Güvenirliği

Araştırmanın geçerlik ve güvenirliliğini sağlamak amacıyla iç geçerlik (inandırıcılık), dış geçerlik (aktarılabirliklik), iç güvenirlilik (tutarlılık) ve dış güvenirlilik (teyit edilebilirlik) çalışmaları yapılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın inandırıcılığını artırmak amacıyla görüşme soruları ve analiz sonrasında ulaşılan tema ve kodlar için uzman akademisyenlerin görüşlerine başvurulmuştur. Dış geçerlik, sonuçların diğer kişi ve durumlara aktarılabirlikliğidir (Yağar ve Dökme, 2018). Aktarılabirlikliği sağlamak için bulgular kısmında benzer araştırmala-

rın süreç ve sonuçlarından örnekler verilerek karşılaştırmalar yapılmıştır. Ayrıca katılımcıların ifadelerinde hiçbir değişiklik yapılmadan doğrudan aktarmalara sıkça yer verilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler, her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı kodlanmış ve daha sonra soruların güvenirliliği “Güvenirlilik = Görüş Birliği/Görüş Ayrılığı+Görüş Birliği x 100” formülü kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmacılar arasındaki kodların tutarlılığı %85 olarak hesaplanmıştır. Tutarlılık hesaplarının %70’in üzerinde olması, araştırmanın güvenilir olarak kabul edilebileceğini göstermektedir (Miles ve Huberman, 1994). Araştırmanın teyit edilebilirliğini sağlamak için ise görüşme ve verilerin analiz süreci metin içerisinde detaylıca açıklanmıştır.

Bulgular

Araştırmanın verilerinin analizi sonucunda ulaşılan bulgular; araştırma iş birliğine girme nedenleri, araştırma iş birliği başarısını etkileyen unsurlar ve araştırma iş birliğinin dezavantajları olmak üzere 3 tema altında sunulmuştur.

Araştırma İş Birliğine Girme Nedenleri

Araştırma iş birliğine girme nedenleri teması 11 koddan oluşmaktadır. ■ Tablo 2, araştırma iş birliğine girme nedenleri temasını oluşturan kodların listesini ve bu kodlara hangi katılımcılar tarafından kaç tane vurgu yapıldığını göstermektedir.

Katılımcılar tarafından en çok vurgulanan araştırma iş birliğine girme nedeni, yapılan yayınların kalitesini artırmak olarak ortaya çıkmıştır. Alanyazında bazı araştırmalarda çok yazarlılığın yayın kalitesini artırdığı kanıtlanan bir durumdur. Örneğin Acedo, Barroso, Casanueva ve Galan’a (2006) göre ortak yazarlı çalışmalar tek yazarlı çalışmalardan daha fazla atıf almaktadır. Bunun nedeni de ortak yazarlı çalışmaların kalitesinin daha yüksek olmasıdır. Bu araştırmanın katılımcılarından K1, birlikte çalışmanın yayın kalitesini artırdığı yönündeki görüşünü şu şekilde ifade etmiştir:

- *“Aynı şeye bakıp bakıp sen zannediyorsun ki doğru bir şey yazmışsın ama meğerse dışarıdan biri okuduğunda senin yazdığını anlayamıyor. Ama sen anlattığını düşünüyorsun. En büyük avantajı kendi göremediğin hataları partnerinin görüyor olması. Bu da bana çok büyük güven veriyor. Kaldı ki bir elin nesi var iki elin sesi var.”* [K1]

Katılımcılar tarafından iş birliğine girme nedenlerinden iş birliği yaparak akademik öğrenme ve gelişmeyi sağlamak en çok vurgulanan ifadelerden ikinci sıradadır. Akademisyenler iş birliği yaparak kendi sahip olmadıkları bilgi ve becerileri karşı tarafın kendilerine aktarmasıyla akademik anlamda öğrenme sağlayıp, gelişme gösterebilmektedirler. Jeong ve diğerlerinin (2011) görgül çalışmasının sonuçları özellikle kendini geliştirme sürecinde olan akademisyenlerin ortak çalışmalara daha faz-

Tablo 2. İş birliğine girme nedenleri temasını oluşturan kodlar ve vurgu sayıları.

Kod sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	Toplam
Araştırma iş birliğine girme nedenleri											0
Yayının kalitesini artırmak	■		■	■	■	■	■		■	■	13
Öğrenme ve gelişme sağlamak	■	■		■	■	■					11
Sosyal ilişkileri geliştirmek		■			■			■	■		8
Uzmanlık bilgisine ve kaynaklara erişmek		■	■		■	■		■			7
Çalışılan disiplinin gerekliliği olması				■	■			■			6
Mentörlük yapmak			■	■			■	■	■		6
Üretkenliği artırmak	■		■	■			■				5
Takım çalışmasını öğrenmek		■	■			■					3
Multidisipliner çalışmalar yapmak							■		■		2
Maddi kaynak sağlamak				■							1
Çalışmaların maliyetini paylaşmak		■									1
Toplam	7	8	7	8	9	8	4	6	5	1	63

Tabloda satır hanesindeki toplam, ilgili koda tüm katılımcılar tarafından yapılan vurgu sayısını göstermektedir. Sütun hanesindeki toplam ise her katılımcının tüm kodlara yaptığı vurgu sayısını göstermektedir. Katılımcının ilgili kod için yaptığı vurgu oranı arttıkça ilgili katılımcı için verilen kare kutucukların büyüklüğü artmaktadır. Renk farklılığının özel bir anlamı bulunmamaktadır.

la yöneldiğini, başarısı yüksek akademisyenlerin ise tek başına yayın yapma eğiliminin daha fazla olduğunu göstermektedir. Araştırmamanın katılımcılarından K5 “Çalışacağım kişinin de kim olduğu önemli, yani vasat birisi ile çalışmak asla bana göre bir şey değildir. Ben daha çok şöyle bakarım, o benden daha çok şey bilir. Ben gerekirse bu yayında daha çok çalışayım ama öğreneyim.” sözleriyle iş birliği partnerinden öğrenmenin önemine dikkat çekmiştir.

Katılımcılar tarafından araştırma iş birliği yapılan kişilerle çalışma yapmanın yanı sıra sosyal etkileşimi de artırmak iş birliğine girmenin bir nedeni olarak vurgulanmıştır. İş birliği partnerleri iş birliği sürecinde aralarındaki kişisel etkileşimi artırarak, ikili ilişkilerini geliştirmektedirler. Bu da katılımcıların bazıları tarafından iş birliğine girmek için önemli bir içsel motivasyon kaynağı olarak görülmektedir. Örnek olarak katılımcı K9’un bu konudaki düşüncelerine aşağıda yer verilmiştir:

■ “Şimdi sürekli devam ettiğimiz, çalışma yaptığımız kişilerde tabii ister istemez aile dostluğu şekillendi. Yani ister istemez aynı şeyleri paylaşmaya başlıyorsunuz, onun sonucunda gezilere bile birlikte gitmeye başlıyorsunuz. Hem çalışma yapıyoruz hem de sosyal hayatı paylaşıyoruz.” [K9]

Katılımcıların bazıları tarafından kendilerinin sahip oldukları uzmanlık bilgisine ve kaynaklara erişmek, iş birliği yapmak için önemli bir neden olarak belirtilmiştir. Akademisyenler iş birliği yaparak hem kendi güçlü oldukları alanlarda sürekli çalışarak uzmanlıklarını artırabilmekte hem de makalenin ih-

tiyaç duyulan diğer kısımlarında diğer uzmanların bilgisinden faydalanabilmektedirler. Uzmanlık bilgisine erişmenin yanı sıra araştırmamanın uygulama kısmı için diğer araştırmacıların sahip oldukları araç ve gereçlere erişmek için de iş birliği yapılabilmektedir. K3, iş birliği sayesinde uzmanlık bilgisinden faydalanmanın önemini aşağıdaki sözleriyle vurgulamıştır:

■ “Avrupa’da research team’ler var yani araştırma takımları var. Türkiye’de resmi böyle bir şey olmasa da herkes bir noktada uzmanlaşmaya başlıyor. Diyor ki ben yöntem analiz çalışıyorum diyor. O kişi yöntem kısmında çok ilerlemiş oluyor ve o kişiye sen yöntem noktasında katkı yapıyorsun. Bu noktada ortak çalışmaların bize en büyük avantajı, makalenin farklı alanlarında biraz daha uzmanlaşmaya olanak tanınması.” [K3]

Katılımcıların bazıları tarafından farklı disiplinlerin kendilerine has kültürleri ve farklı disiplinlerdeki kaynak bağımlılığı seviyesi iş birliği yapma nedeni olarak belirtilmiştir. Alanyazında örneğin tarih, edebiyat, hukuk gibi sosyal bilim alanlarında tek yazarlı çalışmalar daha yaygınken (Cumings ve Kiesler, 2005), tıp alanında çok yazarlı çalışmalar daha fazla yaygındır (Al, 2005). Uygulamalı çalışmalarda teorik çalışmalara göre daha fazla kişinin uzmanlığına ihtiyaç duyulduğu için araştırma iş birliğine daha fazla ihtiyaç duyulduğu görülmektedir. Araştırmamanın katılımcılarından hayvan besleme alanında çalışan K8, kendi çalıştığı disiplinde diğer araştırmacılarla iş birliği yapmanın bir gereklilik olduğunu aşağıdaki sözleriyle ifade etmiştir:

- “Zaten bizim alanımızda hayvan besleme çalışmaları tek başına yürütülebilecek bir süreç değil. Yemin hazırlanması, hayvanlara sunulması, işte bir tartım olduğunda ve hayvan sayısı fazla olduğunda tek kişi yetmemektedir. ... Bunun yanı sıra bir kesim işlemi olduğunda ve kestikten sonra patolojik bulgular için yine ortak bir çalışmaya ihtiyaç duyuluyor. O yüzden bizim çalışmalarında en az 3-4 kişi görev alır.” [K8]

Bozeman ve Corley’e (2004) göre araştırmacıların partnerlerini nasıl seçtiklerine göre, 6 farklı rol üstlenen iş birliği bulunmaktadır. Bunlara; (1) iş birliği partnerlerini kişilerin güvenirliliğine ve iş etiğine bakarak seçenlere iş uzmanları, (2) kendi dilini konuşan ve kendi milliyetinden olanlarla partner olmayı seçenler milliyetçiler, (3) yeni araştırmacıları ve öğrencileri desteklemek amacıyla partnerlerini bu şekilde seçenler mentörler, (4) güçlü imajı ve tanınırlığı olan kişilerle çalışmayı tercih edenler izleyiciler, (5) daha önceden çalıştığı ve çalışmaktan keyif aldığı kişileri partner olarak tercih edenler kankalar, (6) kendisinin ihtiyaç duyduğu becerilere sahip olduğu partnerleri seçenlere taktikçiler denilmektedir. Akademide mentör-öğrenen arasında gerçekleşen araştırma iş birliği oldukça yaygındır. Mentör rolünü üstlenenler öğrencisine ya da asistanına rehberlik ederek ve birlikte çalışma yaparak yeni araştırmacıların akademik gelişimine destek olmayı amaçlamaktadırlar. Bu araştırmanın katılımcılarının bazıları tarafından mentörlük etmek, araştırma iş birliğine girme nedeni olarak belirtilmiştir. K4, mentörlük yapmak amacıyla iş birliğine girme nedenini ve bunun önemini aşağıdaki sözleriyle vurgulamıştır:

- “Yüksek lisans ya da doktora öğrenciniz olduğunda siz onun hocası olarak onu akademik camiaya yetiştiriyorsunuz. Dolayısıyla burada siz ona çok önem veriyorsunuz. Bir hocanın bence en önemli aktivitesi yeni bir akademisyeni yetiştirmesidir. Hani ondan sonra ne bekliyorsunuz onun iyi yerlere geldiğini ve yaptığınız yatırımın doğru insana yapılmış bir yatırım olduğunu görmek istiyoruz.” [K4]

Araştırma iş birliğinin akademisyenlerin üretkenliğini artırdığı alanyazında kanıtlanmış bir bulgudur (Jeong vd., 2011). Ortak yazarlılık ayrıca bazı Avrupa üniversitelerinde akademisyenlerin performansının ölçümünde kullanılan bir kriterdir (Sayhan-Tunçay ve Sürvegil-Dalkılıç, 2017). Bu araştırmanın katılımcılarının bazıları tarafından da üretkenliği artırmak iş birliğine girme nedeni olarak belirtilmiştir. Örneğin K3, iş birliği yaparak daha fazla yayın çıkarılabileceğine “Bir hoca bir çalışmanın her şeyi ile uğraşmak yerine herkes bir çalışmanın farklı noktalarına odaklanarak aynı anda belki 2 tane belki 3 tane çalışma çıkabiliyor.” sözleriyle dikkat çekmiştir.

Araştırmanın katılımcılarından bazıları tarafından akademik camiada bireyselliğin istenmeyen bir durum olduğu ve bu nedenle takım çalışması yapabildiklerini kanıtlamak amacıyla araştırma iş birliğine girdiğini belirtenler olmuştur. Katılımcı-

lar tarafından iş birliğine girmek için belirtilen bir başka neden de disiplinler arası çalışmalar yapmaktır. Birden çok disiplinin uzmanlığını gerektiren konularda yapılan çalışmalar için araştırma iş birliği bir zorunluluk haline dönüşmektedir. Yukarıda açıklanan nedenlerin yanı sıra büyük projeler için iş birliği yaparak maddi kaynak sağlamak ve araştırmaların maliyetini paylaşmak da iş birliğine girme nedenleri arasında gösterilmiştir.

Araştırma İş Birliğinin Başarı Unsurları

Araştırma iş birliği başarısını etkileyen unsurlar temasını 15 kod oluşturmaktadır. ■ Tablo 3, araştırma iş birliği başarısını etkileyen unsurlar temasını oluşturan kodların listesini ve bu kodlara hangi katılımcılar tarafından kaç tane vurgu yapıldığını göstermektedir.

Araştırmanın katılımcıları tarafından iş birliği partnerinin dürüst ve güvenilir olması iş birliğinin başarısını etkileyen unsurlardan en çok vurgulananlardan bir tanesi olmuştur. Alanyazında sıklıkla araştırma iş birliği içerisindeki bireyler arasındaki güvenin direk veya dolaylı olarak iş birliği başarısını etkilediğine vurgu yapılmaktadır. Kişilerarası güven, üyelerin enerjisini iş birliğine dayalı hedefe yönlendirerek ekip performansını dolaylı olarak etkilemekte ayrıca ilişkinin yönetilmesini de kolaylaştırmaktadır (Amabile vd., 2001; Sargent ve Waters, 2004). K3 ve K5 araştırma iş birliği içerisinde partnerine güvenmenin önemini aşağıdaki sözleriyle ifade etmişlerdir:

- “Birincisi, yaptığı çalışmalarda güvenilir veriler elde ettiğinden emin olmuyum. Şu anda biliyorsunuz piyasada fake çalışmalar var yani yurt dışında yapılmış araştırmanın verisini alıyor güzelce, hiç araştırmadığı bir çalışmanın verisini kendi verisiymiş gibi kullanıyor. Bu noktada gerçekten o veriyi topladığımdan emin olmam ve bana her konuda güven vermesi gerekir.” [K3]
- “Çalıştığım kişinin yalan söylememesini isterim, dürüst olsun değil mi? Saygı isterim bir de, ilişki saygıya dayalı olursa zaten sorun olmuyor, bir yayın olması nereden baksan bir buçuk yıl falan buluyor.” [K5]

Araştırma iş birliğinin başarısını etkileyen unsurlardan katılımcılar tarafından en çok vurgulanan bir diğer unsur, iş birliği içerisindeki bireylerin sorumluluklarını yerine getirmesidir. Araştırma iş birliği yapmanın nihai amacı bir yayın ortaya çıkarmak olduğu için kişiler sorumluluklarını yerine getirmediklerinde çalışmalar yarım kalabilmekte veya yerine getirilmeyen işler diğer bireyler tarafından üstlenilmektedir. Bu durum iş birliğinin başarısını doğrudan etkilemektedir. K7, iş birliğinin başarı ile sonuçlanması için sorumlulukların yerine getirilmesinin önemini aşağıdaki sözleriyle ifade etmiştir:

- “Benim kadar onun da özverili olmasını istiyorum. ... İş bölümü yaptığımızda onu yerine getirmesi beklentim oluyor. Eğer kendi üzerine düşeni yapmıyorsa bu sefer rabatsızlık hissediyorum. O zaman iş bana kalıyor. O zaman şöyle söyleyeyim, diyorsun ki

Tablo 3. Araştırma iş birliği başarı unsurları temasını oluşturan kodlar ve vurgu sayıları.

Kod sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	Toplam
Araştırma iş birliğinin başarısını etkileyen unsurlar											0
Dürüst ve güvenilir olmak	■	■	■	■	■		■	■	■		13
Sorumlulukların yerine getirilmesi		■	■	■			■		■	■	13
Kişiler arası uyum	■	■				■	■	■	■		11
İş takvimine uyulması	■	■	■					■			9
İş planının yapılması			■		■	■	■		■		7
Benzer akademik niteliklere sahip olmak		■	■	■							5
Çalışmaya eşit katkı sağlamak				■		■					5
Akademik amaç ve beklentinin benzer olması		■	■		■						4
Problemlere uzlaşmacı yaklaşmak	■						■	■			4
Grup büyüklüğü	■			■		■					4
Küçük ve ulaşılır hedefler koymak				■							3
İş ve arkadaşlık ilişkisinin ayrı tutulması				■							2
Akademik kültüre sahip olmak			■						■		2
Üstlerin astların çalışmalarına katkı sağlaması						■					3
Fiziksel mesafe		■									1
Toplam	8	11	15	13	6	10	8	5	9	1	86

Tabloda satır hanesindeki toplam, ilgili koda tüm katılımcılar tarafından yapılan vurgu sayısını göstermektedir. Sütun hanesindeki toplam ise her katılımcının tüm kodlara yaptığı vurgu sayısını göstermektedir. Katılımcının ilgili kod için yaptığı vurgu oranı arttıkça ilgili katılımcı için verilen kare kutucukların büyüklüğü artmaktadır. Renk farklılıklarının özel bir anlamı bulunmamaktadır.

*ben bununla niye çalıştım ki, keşke tek başıma yapsaydım düşün-
cesine kapılıyorsun.” [K7]*

Araştırmanın katılımcılarının çoğunluğu tarafından iş birliği sürecinde kişilerarası uyumun ilişki sürecini önemli derecede etkilediği vurgulanmıştır. Kişilerarası uyum kişilerin bireysel çalışma tarzlarından, bilime yaklaşımlarından ve kişilik özelliklerinden etkilenmektedir. Kişisel özelliklerdeki farklılıklar çeşitli konularda araştırmacılar arasında farklı algı ve tutumların sergilenmesine neden olabilmektedir. Bu da iş birliği sürecinde problemlere neden olmaktadır (Amabile vd., 2001; Sonnenwald, 2007). Araştırma iş birliği genellikle araştırmacılar arasında biçimsel olmayan iletişimler aracılığıyla başlamaktadır. Bu nedenle kişiler iş birliğine girecekleri kişileri seçerken uyumlu şekilde çalışacakları kişiler olmasına dikkat etmektedirler (Melin, 2000). K1, iş birliğinde kişilerarası uyumun önemini aşağıdaki sözleriyle vurgulamıştır:

■ *“Bir iş birliğinin başarısını uyumlulukla ölçerim. Eğer insanlar uyumluysa başarıyı yakalamak kolay olur. Çünkü zaman zaman dediğim gibi sürecin çok uzadığı olmuştur. Mesela benim bir yayımda hepimiz yorulmuştuk yani artık ekrana yükleme aşamasında ben kendimi yorgun hissedince arkadaşım dedi ki ben yük-*

lerim, hiç önemli değil ve ben çok rabatlardım. Senin yorulduğun yerde o seni destekliyorsa o mükemmel bir birliktelik olur.” [K1]

İş planının net bir şekilde çıkarılmış olması ve iş planında belirtilen iş takvimine uyulması iş birliğinin başarısını etkileyen unsurlar arasında belirtilmiştir. K9 bu konudaki düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir:

■ *“Öncelikle bir iş bölümü yapıldı, konuya herkesin nasıl bir katkı sunacağından baştan belirlenmesi gerekiyor. Bir takvim belirlenmesi mümkün merteye o takvime uyulması, zaman zaman bir araya gelerek değerlendirmeler yapılması gerekiyor. Aksi halde daha sonra sıkıntılara sebep olabiliyor, çalışmalar yarım kalabiliyor. Başta bir planın çıkarılması başarıya giden yolun yüzde ellisi diye düşünüyorum.” [K9]*

Katılımcıların bazıları tarafından, akademik bilgi düzeyi olarak benzer nitelikte kişilerle iş birliği yapmanın hem başarıyı artırdığı hem de çalışma sürecini kolaylaştırdığı ifade edilmiştir. Özellikle öğrenciler ve asistanlarla yapılan çalışmaların yorucu bir süreç olduğu vurgulanmıştır. Örneğin K4, *“Gerçek bir iş birliği ancak akademik hayatta iki kişinin de eşdeğer olmasıyla mümkün oluyor. Öbür türlü biri diğerini empoze ediyor.”* sözleriyle benzer niteliklere sahip olmanın iş birliği için önemini vurgulamıştır.

Katılımcıların bazıları tarafından iş birliği içerisinde herkesin benzer özveriyi göstererek çalışmaya eşit oranda veya birbirine yakın katkı sağlanmasının iş birliğinin başarısını etkilediği vurgulanmıştır. Eşit katkı sağlanmadığında, bu durum çalışmaya daha fazla katkı sağlayan tarafın kendini kötü hissetmesine neden olmaktadır. İş birliği içerisindeki akademisyenlerin benzer akademik amaç ve beklentilere sahip olmasının da iş birliğinin başarısını etkileyeceği vurgulanan bir diğer unsurdur. Örneğin katılımcı K2 tarafından unvan olarak yükselme hedefi olan kişiler arasında daha etkili bir iş birliği olabileceğini aşağıdaki sözlerle ifade edilmiştir:

■ “Özellikle bizim gibi doktor öğretim üyeleri doçentlik dosyamızı hazırladığımız için puan toplama kaygımız var. Biz puanları bir an önce toplamak, süreci hızlandırmak için daha fazla sorumluluk alırken, özellikle doçentlikten sonra profesör biriyle çalışıyorsanız onlar çalışmada sadece isim olarak var olmak istiyorlar, fikir babası olarak var olmak istiyorlar. Ortak çalışma yapacağım zaman doktor öğretim üyeleri ile çalışmak isterim çünkü onlar kaliteli iş çıkarmak zorunda çünkü doçentliğe başvuracaklar.”

İş birliği sürecinde taraflar arasında problemler ortaya çıktığında bu problemlere uzlaşmacı bir şekilde yaklaşarak, çözüm üretmeye çalışmanın iş birliği sürecini olumlu etkilediği katılımcıların bazıları tarafından vurgulanmıştır. Örneğin katılımcı K8, “İşler karşılıklı saygı ve sevgi ile yürüyor. Neticede bu akademik işte illaki zorluklar yaşanacaktır hatalar olacaktır. Bunu benimsemek lazım, yapıcı olmak lazım, hatayı düzeltme yoluna gitmek lazım.” ve katılımcı K1, “Herkesin kendine göre dezavantajları ve avantajları vardır... Çünkü Hazreti Mevlana'nın bir sözü var, kusursuz dost arayan dostsuz kalır. Ufak tefek şeyleri tolere etmemiz gerekir.” sözleriyle uzlaşmacı tavır sergilemenin önemine dikkat çekmiştir.

Alanyazında bazı araştırmalarda takım büyüklüğünün takım performansı üzerine farklı etkileri olduğu ortaya konulmuştur.

Bu araştırmalarda optimal takım büyüklüğünün takımın amaçlarına ve bağlama göre farklılık göstereceği ifade edilmiştir (Stokols vd., 2008). Bu araştırmanın katılımcılarından bazıları tarafından grup büyüklüğünün iş birliğinin başarısını etkilediği vurgulanmıştır. Örneğin sosyal bilimler alanında çalışan katılımcı K6 “2 veya 3 kişiden daha fazlasının çok bir şey yaptığını düşünmüyorum.” sözleriyle başarılı bir iş birliği için optimum grup büyüklüğüne dikkat çekmiştir.

Katılımcılardan yalnızca K2 tarafından mesafe olarak uzaktaki kişilerle çalışmanın zorluğuna vurgu yapılmıştır. Alanyazında iş birliğine odaklanan bazı çalışmalarda teknolojinin gelişmesine ve iletişim maliyetinin düşmesine rağmen fiziksel olarak uzaklığın iş birliğini azalttığı vurgulanmaktadır. Mekânsal olarak yakın yerlerde çalışan kişiler arasında biçimsel olmayan iletişim daha fazla olacağı ve karşılıklı güven olgusu artacağı için iş birliği oluşumunun da daha fazla olacağı iddia edilmektedir. Ancak kişiler özellikle uzmanlık bilgisine erişmek için fiziksel mesafeye katlanarak uzaktaki kişilerle iş birliği yapmayı istemekteyler (Sayhan-Tuncay ve Sürgevil-Dalkılıç, 2017).

Bu araştırma kapsamında iş birliğinin başlangıcında küçük ve ulaşılabilir hedeflerin konulmasının, iş ve arkadaşlık ilişkisinin ayrı tutularak iş birliğine profesyonel yaklaşılmasının, iş birliği içerisindeki tarafların hepsinin akademik kültüre sahip olmasının ve üstlerin astlarıyla yaptıkları çalışmalarda katkı sağlamanın araştırma iş birliğinin başarısını etkilediği katılımcılar tarafından vurgulanan diğer unsurlardır.

Araştırma İş Birliğinin Dezavantajları

Araştırma iş birliğinin dezavantajları temasını 7 kod oluşturmaktadır. ■ Tablo 4, araştırma iş birliğinin dezavantajları tema-

■ Tablo 4. Araştırma iş birliğinin dezavantajları temasını oluşturan kodlar ve vurgu sayıları.

Kod sistemi	K1	K2	K3	K4	K5	K6	K7	K8	K9	K10	Toplam
Araştırma iş birliğinin dezavantajları											0
Yapılan katkının inandırıcılığının düşük olması	■			■		■	■			■	10
Kazanılacak puanın yazar sayısına bölünmesi				■				■	■	■	8
Bireysel başarıyı kanıtlayamamak			■	■		■				■	5
İş birliği partneriyle yaşanan problemler			■						■		4
Aynı kişiyle çalışmanın dezavantajları	■					■					3
Ortak çalışmalarda kalitenin düşmesi									■		1
Bürokratik süreçlerin uzaması										■	1
Toplam	2	0	4	4	0	7	2	1	4	8	32

Tabloda satır hanesindeki toplam, ilgili koda tüm katılımcılar tarafından yapılan vurgu sayısını göstermektedir. Sütün hanesindeki toplam ise her katılımcının tüm kodlara yaptığı vurgu sayısını göstermektedir. Katılımcının ilgili kod için yaptığı vurgu oranı arttıkça ilgili katılımcı için verilen kare kutucukların büyüklüğü artmaktadır. Renk farklılıklarının özel bir anlamı bulunmamaktadır.

sını oluşturan kodların listesini ve bu kodlara hangi katılımcılar tarafından kaç tane vurgu yapıldığını göstermektedir.

Katılımcılar tarafından ortak yazarlı araştırmalarda yapılan katkının inandırıcılığının düşük olması, araştırma iş birliğinin dezavantajları teması altında en çok vurgulanan kod olmuştur. Katılımcılardan bazıları tarafından ortak yazarlı yayınların inandırıcılığının düşük olmasının bir sebebi olarak hediye yayınların ortaya çıkması görülmektedir. Katılımcı K1, hediye yayın konusuna ilişkin düşüncelerini aşağıdaki sözleriyle ifade etmiştir:

– “Bazen mesela birbirinin adını yazıp jest yapıyorlar. Şöyle, senden akademik olarak daha üst seviyede olan birisi eğer daha önce o senin hayatına akademik anlamda bir şekilde dokunmuşsa sen yayını bitiriyormuşsun ve son aşamada diyorlmuşsun ki – hocam izniniz olursa sizin adınızı da bu yayına yazmak isterim. Böyle şeyler oluyormuş yani bana yapılmadı henüz ben de kimseye yapmadım ama yapıyorlar.” [K1]

Çok yazarlı çalışmalarda yapılan katkının inandırıcılığının düşük olmasının katılımcılar tarafından belirtilen bir diğer sebebi ise akademisyenlerin fazla sayıda yayın yapma endişesiyle katkısı olmadıkları çalışmalara karşılıklı olarak birbirlerinin isimlerini yazmalarıdır. Bu konudaki düşüncelerini katılımcı K4 aşağıdaki sözleriyle ifade etmiştir:

– “Özellikle doçentlik dosyalarında bakıyorum mesela son dönemlerde sırf sanki puan almak için puanım yüksek olsun diye 5 isim var. 2 kişi şu üniversiteden, 3 kişi şu üniversiteden bu bana çok inandırıcı gelmiyor. O çalışmada her birinin katkısı olmadığı belli bence bu çok aşikâr görülmüyor.”

Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenmiş doçentlik değerlendirme kriterlerinde ve akademik teşvik sisteminde ortak yazarlı çalışmalar için kazanılacak puanın yazar sayısına bölünmesi kuralından dolayı ortak çalışmadan kazanılacak puanın azalması, araştırma iş birliğinin dezavantajlarından en çok vurgulanan ikinci kod olmuştur. Katılımcı K10 konu hakkındaki düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmiştir.

– “Tıp alanında birçok komplike çalışmanın ortak yapılması lazım ancak YÖK’ün puanlama sistemi yüzünden ortak çalışmaların hem puan olarak değeri kıymeti düşük hem akademik izinleri zor hem de bunu yapan kişinin bir ödüllü yok hatta cezası var. Nasıl cezası var? Tek başına yaptığında akademik çalışmadan daha yüksek puan alıyorsun ortak çalışma yaptığın zaman çok daha düşük oluyor. Hem de üstüne üstlük çalışma şüphe uyandırıyor. Ortak çalışmalarını yeni jenerasyon öğretim üyeleri yapmak istemiyor. Eskiden ben de yapıyordum ama şu anda uzak durmaya çalışıyorum.”

Katılımcılar tarafından vurgulanan araştırma iş birliğinin bir diğer dezavantajı da iş birliğinin bir çıktısı olan ortak yazarlı çalışmalarda bireysel başarının kanıtlanamamasıdır. Katılımcı

K3 bireysel başarıyı kanıtlamak için tek yazarlı çalışmalar yapılması gerekliliğini aşağıdaki sözleriyle vurgulamıştır:

– “Eğer bir insan doçentliğe başvuracaksa benim şahsi kanaatim dosyasında en az bir uluslararası en az bir tanesi ulusal hakemli olmak üzere tek çalışması olmak zorunda. Yani ben bağımsız kendi başıma bir araştırmacı olarak çalışma yapabiliyorum bunu göstermek için gerekli olduğumu düşünüyorum.”

Araştırma iş birliği içerisinde sorumlulukların yerine getirilmemesi, zaman planına uyulmaması, kişilik çatışmasının ortaya çıkması gibi birçok problemin yaşanabilme riski bulunmaktadır. İş birliği içerisinde yaşanan problemler ve problemlerin yönetilmesinin zorluğu katılımcılar tarafından araştırma iş birliğinin bir dezavantajı olarak vurgulanmıştır. Katılımcı K3 yaşanan problemlerden dolayı çalışmayı yarım bıraktığını “Bir arkadaşımınla yola çıkıyorum, sorumluluklarını yerine getirmeyip süreç uzamaya başladığı dakikada bu çalışmayı yarım bırakalım diyorum.” sözleriyle ifade etmiştir.

Katılımcıların bazıları tarafından aynı kişiler ile sürekli iş birliği içerisinde olup ortak yayınlar yapmanın bir dezavantaja dönüşebileceği vurgulanmıştır. Örneğin katılımcılardan K6, “Sürekli aynı kişilerle çalıştığımız zaman artık sizin bakış açınız onların da bakış açısına dönüyor. Tek yönlü bir bakış açısına sahip olmaya başlıyorsunuz. Kendinizi geliştiremiyorsunuz bir süre sonra.” sözleriyle konuya dikkat çekmiştir.

Ortak çalışmalarda bazen beklenilen aksine çalışmanın kalitesinin düşmesi araştırma iş birliğinin bir dezavantajı olarak belirtilmiştir. Katılımcı K9 bu konudaki düşüncesini aşağıdaki sözleriyle ifade etmiştir:

– “Ortak çalışmalarda şöyle bir şey oluyor, bazen biri diğerinin emek harcamadığını görünce ben de o zaman emek harcamam diyor ve çalışmanın kalitesi düşüyor. Güzel çalışma ortaya çıkmıyor, verim ortaya çıkmıyor. Eğer çalışanların ikisi de idealist değilse kalite yükseltmek yerine standart iyice düşüyor.”

Tartışma

Bu çalışmada akademisyenleri araştırma iş birliğine girmeye motive eden nedenler, iş birliğinin başarısı için gerekli unsurlar ve iş birliğinin algılanan dezavantajlarının neler olabileceği derinlemesine açıklanmaya çalışılmıştır.

Diğer akademisyenlerle araştırma iş birliği yapmanın akademisyenlere sağladığı birçok fayda bulunmaktadır. Bu araştırmanın verilerinin analizi sonucunda akademisyenleri araştırma iş birliği yapmaya motive eden rasyonel ve içsel motivasyon kaynakları olduğu görülmüştür. İş birliği yaparak yayın kalitesini artırmak, uzmanlık ve kaynaklara erişmek, üretkenliği artırmak, maddi kaynak sağlamak, çalışmaların maliyetini paylaşmak, disiplinler arası çalışmalar yapmak araştırmacıları iş birliğine yönelten rasyonel motivasyon kaynakları iken; sosyal ilişkileri geliştirmek, takım çalışmasını öğrenmek, öğrenme ve gelişme

sağlamak içsel motivasyon kaynakları olarak ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra astlara mentörlük etmek amacıyla astlarla araştırma iş birliğine girmek özellikle unvanı yüksek akademisyenlerin akademik görevlerinin bir gerekliliğidir. Bazı disiplinlerde çalışan akademisyenler için ise çalışma alanlarının gereği araştırma yapabilmek için diğer akademisyenlerle iş birliği yapmak zorunlu bir durumdur.

Araştırma iş birliğinin yayın, proje gibi somut çıktılarının yanı sıra kişilerin kendini geliştirmesi, sosyal sermayelerini artırması, ortak çalışma yapmayı öğrenmesi gibi öznel sonuçları da olmaktadır. Bu nedenle iş birliğinin başarısı sadece ortaya çıkan yayınların kalitesi veya yayın sayısı ile değerlendirilmemeli, iş birliği sonucunda ortaya çıkan diğer öznel faydalar da başarılı bir iş birliğinin çıktısı olarak görülmelidir. İş birliğinin sonucu olarak yayın üretilmiş ve bu yayın basılmış olsa dahi kimi durumlarda iş birliği içerisindeki bireyler tarafından iş birliği “başarılı” olarak kabul edilmemektedir. İş birliğinin “başarısız” olarak algılanma nedeni ise kişilerin öznel olarak iş birliğinden bekledikleri faydaları elde edememeleri veya süreç içerisinde iş birliği partneriyle yaşanan problemler olabilmektedir.

Araştırma iş birliğinin başarısını doğrudan veya dolaylı olarak etkileyen birçok unsur bulunmaktadır. Bu araştırmanın verilerinin analizi sonucunda “kişinin partnerini güvenilir ve dürüst bulması, tarafların sorumluluklarını yerine getirmesi, kişiler arasında uyumun olması, iş takvimine uyulması, iş planının yapılması, tarafların benzer akademik niteliklere sahip olması, tarafların çalışmaya eşit katkı sağlaması, akademik amaç ve beklentilerin benzer olması, süreçte yaşanan problemlere uzlaşmacı yaklaşılması, optimum grup büyüklüğü, küçük ve ulaşılabilir hedefler konulması, iş ve arkadaşlık ilişkisinin ayrı tutulması, tarafların hepsinin akademik kültüre sahip olması, üstlerin astların çalışmalarına katkı sağlaması, taraflar arasındaki fiziksel mesafe” araştırma iş birliğinin başarısını etkileyen unsurlar olarak ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmada akademisyenlerin iş birliğinin başarısını etkileyen unsurlar arasında en fazla vurguladıkları “güven” olmuştur. Araştırmacılar arasında iş birliğinin güven ve dayanışma gibi sosyal normlara dayalı olarak kurulduğu ve yürütüldüğü görülmektedir. Ancak bir iş birliği ilişkisinde taraflar sorumluluklarını yerine getirmediğinde veya fırsatçı davranışlar sergilediğinde karşı taraf zarara veya hak kaybına uğramaktadır. Böyle bir durumda zarara uğrayan tarafın partnerine karşı güveni zedelenmekte bunun sonucu olarak da sonraki çalışmalarında aynı partnerle veya farklı araştırmacılarla araştırma iş birliği yapmaktan vazgeçme eğilimine girmektedir. Halbuki araştırmalarda iş birliği yapmanın araştırmacılara ve yayın kalitesine olan katkısı kanıtlanmıştır (Acedo vd., 2006; Jeong vd., 2011). Araştırmacılar arasında kurulan iş birliği ilişkisinin tarafların karşılıklı fayda elde etmek amacıyla bir araya geldikle-

ri profesyonel bir iş ilişkisi olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Tarafların yoğun emek ve zaman sarf ettikleri bu ilişkinin yönetilmesinde ve/veya kontrol edilmesinde ilişkisel bir yönetim mekanizması olan güvenin yanı sıra biçimsel (sözleşme, taahhütname gibi) mekanizmaların da varlığının iş birliği başarısını artıracığı düşünülmektedir. Taraflar arasında yapılacak yazılı bir sözleşme veya taahhütname ile resmi olarak iş birliği başlamış olacaktır. Sözleşmede tarafların rolleri net olarak belirlenmiş olacağı için süreç içerisinde taraflar arasında oluşabilecek çatışmalar azalacak ve aynı zamanda taraflar karşı tarafın yükümlülüklerini yerine getirip getirmediğini takip edilecektir (Erdoğan ve Tokgöz, 2020). Katılımcılar tarafından araştırma iş birliğinin başarısını etkilediği düşünülen sorumlulukların yerine getirilmesi, iş takvimine ve planına uyulması, çalışmaya eşit katkı sunulması gibi unsurlar biçimsel mekanizmalarla kontrol altına alınabilecektir. Hofstede’nin (2003) araştırmalarında Türk kültürü “yüksek belirsizlikten kaçınma” özelliğine sahip bir kültür olarak görülmektedir. Sargut’a (2001, s. 180) göre de belirsizlikten kaçınmanın yüksek olduğu toplumlarda, bireyler “yaşamı kendileri için daha güvenli bir duruma getirme amacıyla iş güvencesini, yazılı ve biçimsel kuralları artırmaya çalışacaklardır.” Araştırma iş birliği bağlamında düşündüğümüzde biçimsel kuralların varlığı belirsizliği azaltacağı için araştırmacıların iş birliğine olan ilgisini artıracaktır. Sonuç olarak bir araştırma iş birliği ilişkisinin kurulmasında ve yürütülmesinde kuşkusuz taraflar arasında güven gereklidir ancak biçimsel bir mekanizmanın varlığı güven mekanizmasını tamamlayıcı olarak iş birliğinin başarısını etkileyeceği düşünülmektedir.

İş birliği yapmanın araştırmacılara sağladığı birçok fayda olmasına rağmen araştırma iş birliğinin katılımcılar tarafından algılanan bazı dezavantajları da bulunmaktadır. Ortak yazarlı çalışmaların inandırıcılığının düşük olması, yapılan yayın sonucunda kazanılacak puanın yazarlar arasında eşit bölünmesi, ortak yazarlı çalışmalarda bireysel başarıyı kanıtlayamamak, iş birliği sürecinde partnerle yaşanan problemler, sürekli aynı kişilerle çalışmanın gelişime katkı sağlamaması, ortak çalışmalarda beklenenin aksine kalitenin düşmesi ve çalışmanın bürokratik süreçlerinin uzaması araştırmacının katılımcıları tarafından belirtilen dezavantajlardır. Bu tema altında ulaşılan kodlardan ortak yazarlı çalışmaların inandırıcılığının düşük olması, yapılan yayın sonucunda kazanılacak puanın yazarlar arasında eşit bölünmesi, bürokratik süreçlerin uzaması uluslararası alanyazında karşılaşılmayan, Türkiye bağlamında ortaya çıkan dezavantajlardır.

Araştırmacılar için diğer araştırmacılarla iş birliğine girmek kritik önemdedir; çünkü iş birliği hem üretilen yayınların kalitesini artırmakta, hem de akademisyenlerin gelişme ve öğrenmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu nedenle iş birliğinin algılanan dezavantajlarının azaltılması akademisyenlerin iş bir-

liğine olan ilgisini artıracaktır. Araştırma iş birliğinin algılanan dezavantajlarının hem içsel, yani akademisyenlerden kaynaklı, hem de dışsal yani araştırma çevresini şekillendiren kurumların uygulamalarından kaynaklandığı görülmektedir. Dolayısıyla bu dezavantajlarının azaltılması hem akademisyenlere hem de akademik araştırmaları etkileyen dış kurumlara (üniversiteler ve YÖK) bağlıdır. Örneğin katılımcılar tarafından en çok vurgulanan dezavantajlardan birisi, akademik dosya değerlendirme jürilerinin çok yazarlı çalışmaları inandırıcı bulmamasıdır. Bunun temel nedeni olarak, bazı akademisyenlerin yayınlarına katkısı olmayan kişilerin isimlerine yayınlarda yer vermeleri olarak gösterilmiştir. Bu durumda akademisyenlerin ortak yazarlı araştırmalarında etik kurallara uygun davranmaları ortak yazarlı çalışmaların inandırıcılığını artıracaktır. Ortak yazarlı yayından kazanılacak akademik performans puanının düşük olması ise YÖK tarafından belirlenmiş olan doçentlik kriterleri ve akademik teşvik sisteminin puanlama kriterlerinden kaynaklanan dışsal kaynaklı bir dezavantajdır. YÖK'ün ortak yazarlı çalışmalar için puanlama sisteminde yapacağı iyileştirmenin araştırmacıları daha fazla ortak yazarlı çalışmalar yapmaya teşvik edeceği düşünülmektedir.

Araştırma iş birliği olgusuna odaklanan bu nitel araştırmanın bazı kısıtları bulunmaktadır. Bu kısıtlardan bir tanesi araştırmanın yalnızca tek bir üniversitede görev yapmakta olan akademisyenlerin görüşlerini yansıtmaya odaklanmasındır. Bu kısıtlılık kurumsal olarak çoğulcu bir bakış geliştirmeye engel olmaktadır çünkü akademisyenlerin görev yaptıkları üniversitenin kültürünün de iş birliğine bakış açısını etkileyebileceği varsayılmaktadır (Sasaki vd., 2010). Araştırmanın bir diğer kısıtı da farklı disiplinlerde çalışan sınırlı sayıda akademisyen ile görüşülmüş olmasıdır. Bu araştırmada farklı disiplinlerdeki akademisyenler ile görüşülerek farklı bakış açıları yansıtılmaya çalışılmıştır ancak ileriki çalışmalarda aynı disiplinden farklı akademik unvanlardaki araştırmacıların dahil olacağı araştırmalar o disiplin bağlamında araştırma iş birliği konusunun daha derinlemesine anlaşılmasını sağlayacaktır. Sonuç olarak nitel araştırma verilerine dayalı olan bu araştırmanın sonuçları genellenebilir değildir. İleride bu araştırmanın nitel bulgularından esinlenerek gerçekleştirilecek geniş çaplı görgül bir çalışmanın araştırma iş birliği konusunda yerel alanyazındaki boşluğa katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu araştırmada kısıt olarak ele alınacak bir diğer husus da "iş birliği" kavramına yöneliktir. İngilizce yazılmış yabancı alanyazında sıklıkla "research collaboration" (Bukvova, 2010; Katz ve Martin, 1997; Melin, 2000) veya "scientific collaboration" (Katz, 1994; Kraut, Galegher ve Egido, 1987) olarak kullanılan kavram "araştırma iş birliği" olarak adlandırılmıştır. İleriki çalışmalarda bu olgunun Türkçe'ye nasıl yansıtılacağı konusunda bir kavram tartışmasının yapılması ulusal alanyazında yaşanabilecek kavram karmaşasını engelleyecektir.

Yazar Katkıları / Author Contributions: DE: Fikir, tasarım, verilerin toplanması, verilerin analizi, bulguların yorumlanması, kaynak taraması, makalenin yazımı; SAG: Fikir, danışmanlık/denetleme, verilerin toplanması, verilerin analizi, eleştirel inceleme. / DE: Project idea, conceiving and designing the study, data collection, data analysis, interpreting the results, literature search, writing manuscript; SAG: Project idea, study monitoring, data collection, data analysis, critical reading and final check of the manuscript.

Fon Desteği / Funding: Bu çalışma herhangi bir resmi, ticari ya da kar amacı gütmeyen organizasyondan fon desteği almamıştır. / This work did not receive any specific grant from funding agencies in the public, commercial, or not-for-profit sectors.

Etik Standartlara Uygunluk / Compliance with Ethical Standards: Yazarlar bu makalede araştırma ve yayın etiğine bağlı kaldığını, Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na ve fikir ve sanat eserleri için geçerli telif hakları düzenlemelerine uyulduğunu ve herhangi bir çıkar çatışması bulunmadığını belirtmiştir. / The authors stated that the standards regarding research and publication ethics, the Personal Data Protection Law and the copyright regulations applicable to intellectual and artistic works are complied with and there is no conflict of interest.

Kaynaklar

- Acedo, F. J., Barroso, C., Casanueva, C., & Galan, J. L. (2006). Co-authorship in management and organizational studies: An empirical and network analysis. *Journal of Management Studies*, 43(5), 957–983.
- Akkerman, S., Admiraal, W., Simons, R. J., & Niessen, T. (2006). Considering diversity: Multivoicedness in international academic collaboration. *Culture & Psychology*, 12(4), 461–485.
- Al, U. (2005). Çok yazarlılığın bilimsel iletişimdeki yeri. M. E. Küçük (Ed.), *Prof. Dr. Niliifer Tuncer'e armağan içinde* (s. 31–41). Ankara: Türk Kütüphaneciler Derneği. Erişim adresi <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~umutal/publications/multipleauthorship.pdf> (9 Ağustos 2019).
- Al, U., Sezen, U., & Soydal, İ. (2012a). Hacettepe Üniversitesi bilimsel yayınlarının sosyal ağ analizi yöntemiyle değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 29(1), 53–71.
- Al, U., Sezen, U., & Soydal, İ. (2012b). *Türkiye'nin bilimsel yayınlarının sosyal ağ analizi yöntemiyle değerlendirilmesi*. Erişim adresi http://openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/11897/F1_SOBAG110K044.pdf;sequence=1 (10 Ekim 2019).
- Amabile, T. M., Patterson, C., Mueller, J., Wojcik, T., Odomirok, P. W., Marsh, M., & Kramer, S. J. (2001). Academic-practitioner collaboration in management research: A case of cross-profession collaboration. *Academy of Management Journal*, 44(2), 418–431.
- Bozeman, B., & Corley, E. (2004). Scientists' collaboration strategies: Implications for scientific and technical human capital. *Research Policy*, 33(4), 599–616.
- Bozeman, B., & Gaughan, M. (2011). How do men and women differ in research collaborations? An analysis of the collaborative motives and strategies of academic researchers. *Research Policy*, 40(10), 1393–1402.
- Bukvova, H. (2010). Studying research collaboration: A literature review. *Sprouts: Working Papers on Information Systems*, 10(3). Erişim adresi <http://sprouts.aisnet.org/10-3> (1 Kasım 2019).
- Creswell, J. W. (2007). *Qualitative inquiry & research design choosing among five approaches*. London: Sage.
- Creswell, J. W. (2015). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Ankara: Siyasal Kitabevi.

- Cummings, J. N., & Kiesler, S. (2007). Coordination costs and project outcomes in multi-university collaborations. *Research Policy*, 36(10), 1620–1634.
- Ductor, L. (2015). Does co-authorship lead to higher academic productivity? *Oxford Bulletin of Economics and Statistics*, 77(3), 385–407.
- Erdoğan, D., & Tokgöz, N. (2020). Bilgi teknolojileri dış kaynak kullanımı başarısında biçimsel ve ilişkisel yönetişimin rolü: Havacılık sektöründe bir araştırma. *İzmir İktisat Dergisi*, 35(2), 221–239.
- Hays, D. G., & Singh, A. A. (2012). *Qualitative inquiry in clinical and educational settings*. New York, NY: The Guilford Press.
- Heinze, T., & Kuhlmann, S. (2008). Across institutional boundaries? Research collaboration in German public sector nanoscience. *Research Policy*, 37(5), 888–899.
- Hofstede, G. (2003). *Culture's consequences: Comparing values, behaviors, institutions and organizations across nations*. London: Sage Publications.
- Hou, H., Kretschmer, H., & Liu, Z. (2007). The structure of scientific collaboration networks in scientometrics. *Scientometrics*, 75(2), 189–202.
- Gentles, S. J., Charles, C., Ploeg, J., & McKibbin, K. A. (2015). Sampling in qualitative research: Insights from an overview of the methods literature. *The Qualitative Report*, 20(11), 1772–1789.
- Glesne, C. (2012). *Nitel araştırmaya giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Jeong, S., Choi, J. Y., & Kim, J. (2011). The determinants of research collaboration modes: Exploring the effects of research and researcher characteristics on co-authorship. *Scientometrics*, 89(3), 967–983.
- Katz, J. S. (1994). Geographical proximity and scientific collaboration. *Scientometrics*, 31(1), 31–43.
- Katz, J. S., & Martin, B. R. (1997). What is research collaboration? *Research Policy*, 26(1), 1–18.
- Kraut, R. E., Galegher, J., & Egidio, C. (1987). Relationships and tasks in scientific research collaboration. *Human-Computer Interaction*, 3(1), 31–58.
- King, K. (2009). Higher education and international cooperation: The role of academic cooperation in the developing world. In D. Stephens (Ed.), *Higher education and international capacity building: Twenty-five years of higher education links* (pp. 33–49). Oxford: Symposium Books Ltd.
- Laudel, G. (2002). What do we measure by co-authorships? *Research Evaluation*, 11(1), 3–15.
- Luukkonen, T., Tijssen, R., Persson, O., & Sivertsen, G. (1993). The measurement of international scientific collaboration. *Scientometrics*, 28(1), 15–36.
- Melin, G. (2000). Pragmatism and self-organization: Research collaboration on the individual level. *Research Policy*, 29(1), 31–40.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand Oaks, CA: Sage.
- Muriithi, P., Horner, D., Pemberton, L., & Wao, H. (2018). Factors influencing research collaborations in Kenyan universities. *Research Policy*, 47(1), 88–97.
- Newman, M. E. (2004). Coauthorship networks and patterns of scientific collaboration. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 101(Suppl 1), 5200–5205.
- Pekdemir, I. M., Sözüer, A., Yaşlıoğlu, D. T., & Ceran, E. B. (2016). Yönetim ve organizasyon yazını üzerine inceleme: Bir anabilim dalı akademisyenlerinin 2005–2014 yılları arasındaki yayınları. *İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi Dergisi*, 45, 81–93.
- Sargent, L. D., & Waters, L. E. (2004). Careers and academic research collaborations: An inductive process framework for understanding successful collaborations. *Journal of Vocational Behavior*, 64(2), 308–319.
- Sargut, S. (2001). *Kültürler arası farklılaşma ve yönetim*. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Sasaki, H., Kajikawa, Y., Fujisue, K., & Sakata, I. (2010). Detecting the valley of international academic collaboration in renewable energy. *Proceedings of 2010 IEEE 17th International Conference on Industrial Engineering and Engineering Management* (pp. 99–103), October 29–31, Xiamen, China.
- Sayhan-Tunçay, S., & Sürgevil-Dalkılıç, O. (2017). Yönetim ve organizasyon bilim alanında ortak yazarlık. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 393–423.
- Sonnenwald, D. H. (2007). Scientific collaboration. *Annual Review of Information Science and Technology*, 41(1), 643–681.
- Stokols, D., Misra, S., Moser, R. P., Hall, K. L., & Taylor, B. K. (2008). The ecology of team science: Understanding contextual influences on transdisciplinary collaboration. *American Journal of Preventive Medicine*, 35(2), 96–115.
- Wagner, C. S., & Leydesdorff, L. (2005). Network structure, self-organization, and the growth of international collaboration in science. *Research Policy*, 34(10), 1608–1618.
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: Araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1–9.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Bu makale Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) Lisansı standartlarında; kaynak olarak gösterilmesi koşuluyla, ticari kullanım amacı ve içerik değişikliği dışında kalan tüm kullanım (çevrimiçi bağlantı verme, kopyalama, baskı alma, herhangi bir fiziksel ortamda çoğaltma ve dağıtma vb.) haklarıyla açık erişim olarak yayımlanmaktadır. / This is an open access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivs 4.0 Unported (CC BY-NC-ND 4.0) License, which permits non-commercial reuse, distribution and reproduction in any medium, without any changing, provided the original work is properly cited.

Yayıncı Notu: Yayıncı kuruluş olarak Deomed bu makalede ortaya konan görüşlere katılmak zorunda değildir; olası ticari ürün, marka ya da kuruluşlarla ilgili ifadelerin içerikte bulunması yayıncının onayladığı ve güvence verdiği anlamına gelmez. Yayıncının bilimsel ve yasal sorumlulukları yazar(lar)ına aittir. Deomed, yayımlanan haritalar ve yazarların kurumsal bağlantıları ile ilgili yargı yetkisine ilişkin iddialar konusunda tarafsızdır. / **Publisher's Note:** The content of this publication does not necessarily reflect the views or policies of the publisher, nor does any mention of trade names, commercial products, or organizations imply endorsement by Deomed. Scientific and legal responsibilities of published manuscript belong to their author(s). Deomed remains neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.